

10674_page_42

γ. Χρυσόβουλλο του αυτοκράτορα Ιωάννη Παλαιολόγου (1357) περί μόνιμου και συνεχούς κατοχής του μετοχίου της Ι. Μονής Βατοπαιδίου.

Μετά από 28 χρόνια οι μοναχοί του Βατοπαιδίου πάλι παρακάλεσαν τον αυτοκράτορα να τους χορηγήσει χρυσόβουλλο που να επιβεβαιώνει τα προσόντα και τα δικαιώματα αυτών στα κτήματα που είχαν σε διαφόρους τόπους με "Παλαιγενή χρυσόβουλλα και προστάγματα, έτι τε άπογραφικάς παραδόσεις"²⁹. Ο Ιωάννης δέχτηκε να χορηγήσει το χρυσόβουλλο αυτό για μόνιμη και συνεχή κατοχή και κυριότητα και για να νέμονται τα κτήματά τους χωρίς "έληρεια ή διενόκλησιν"³⁰.

Στο χρυσόβουλλο αυτό αναφέρεται εκτός των άλλων μετοχίων και κτημάτων και το "...Είς τό Περιθεώριον μετόχιον είς όνομα τιμωμένου του Άγιου ένδόξου μεγαλομάρτυρος και τροπαιοφόρου Γεωργίου και έπικεκλημένου τό Καλαμίτζιν μετά τών προσόντων αυτού έντός και εκτός του Κάστρου..."³¹.

Είναι φανερό ότι η Μονή Βατοπαιδίου συνεχώς διακατεχόταν από μια αβεβαιότητα για την τύχη των κτημάτων της, η οποία προφανώς, και ίσως δικαιολογημένα, προερχόταν α) από τις πολιτικές αυτοκρατορικές αλλαγές για τυχόν μη αναγνώριση του ιδιοκτησιακού της καθεστώτος από τις εκάστοτε νέες πολιτικές αρχές και β) από τις πιθανές ενοχλήσεις και διεκδικήσεις των κτημάτων από την τοπική Εκκλησία και από μερίδα κατοίκων της Ξάνθης.

Το νέο στοιχείο που πρέπει ιδιαίτερα να ληφθεί υπόψη εδώ είναι ότι το μετόχι του Περιθεωρίου δρίσκεται "έντός και εκτός του Κάστρου"³². Νομίζουμε πως το έντός του κάστρου μετόχι πρέπει να είναι ο αρχικός πυρήνας του ειρημένου μετοχίου, για το οποίο κάνει λόγο ο Βοτανειάτης. Ενώ το εκτός του κάστρου πρέπει να είναι τα κτήματα της Θεοδώρας Κομνηνής, του Αγίου Γεωργίου του Καλαμιτζιώτη, μια αρκετά μεγάλη έκταση γης, τα οποία δώρισε στη Μονή. Αυτά πρέπει να ενώθηκαν μαζί και να απετέλεσαν το μετόχι του Περιθεωρίου με την ευρεία του έννοια, "Πόροι" και Περιθεώριο, ή παλαιό και νέο Περιθεώριο.

29. Ιωάννης Παλαιολόγος, Χρυσόβουλλο (1357), σ. 16ε.

30. Αυτόθι.

31. Αυτόθι.

32. Αυτόθι.

γ. Χρυσόβουλλο του αυτοκράτορα Ιωάννη Παλαιολόγου (1357) περί μόνιμου και συνεχούς κατοχής του μετοχίου της Ι. Μονής Βατοπαιδίου.

Μετά από 28 χρόνια οι μοναχοί του Βατοπαιδίου πάλι παρακάλεσαν τον αυτοκράτορα να τους χορηγήσει χρυσόβουλλο που να επιβεβαιώνει τα προσόντα και τα δικαιώματα αυτών στα κτήματα που είχαν σε διάφορους τόπους με "Παλαιγενή χρυσόβουλλα και προστάγματα, έτι τε άπογραφικές παραδόσεις"²⁹. Ο Ιωάννης δέχτηκε να χορηγήσει το χρυσόβουλλο αυτό για μόνιμη και συνεχή κατοχή και κυριότητα και για να νέμονται τα κτήματά τους χωρίς "έπήρεια ή διενόχληση"³⁰.

Στο χρυσόβουλλο αυτό αναφέρεται εκτός των άλλων μετοχιών και κτημάτων και το "...Είς τό Περιθεώριον μετόχιον είς όνομα τιμαμένου του Άγιου ένδόξου μεγαλομάρτυρος και τροπαιοφόρου Γεωργίου και επικεκλημένου τό Καλαμιτζίν μετά των προσόντων αυτού έντός και εκτός του Κάστρου..."³¹.

Είναι φανερό ότι η Μονή Βατοπαιδίου συνεχώς διακατεχόταν από μια αβεβαιότητα για την τύχη των κτημάτων της, η οποία προφανώς, και ίσως δικαιολογημένα, προερχόταν α) από τις πολιτικές αυτοκρατορικές αλλαγές για τυχόν μη αναγνώριση του ιδιοκτησιακού της καθεστώτος από τις εκάστοτε νέες πολιτικές αρχές και β) από τις πιθανές ενοχλήσεις και διεκδικήσεις των κτημάτων από την τοπική Εκκλησία και από μερίδα κατοίκων της Ξάνθης.

Το νέο στοιχείο που πρέπει ιδιαίτερα να ληφθεί υπόψη εδώ είναι ότι το μετόχι του Περιθεωρίου δρίσκεται "έντός και εκτός του Κάστρου"³². Νομίζουμε πως το έντός του κάστρου μετόχι πρέπει να είναι ο αρχικός πυρήνας του ειρημένου μετοχίου, για το οποίο κάνει λόγο ο Βοτανειάτης. Ενώ το εκτός του κάστρου πρέπει να είναι τα κτήματα της Θεοδώρας Κομνηνής, του Αγίου Γεωργίου του Καλαμιτζιώτη, μια αρκετά μεγάλη έκταση γης, τα οποία δάρισε στη Μονή. Αυτά πρέπει να ενώθηκαν μαζί και να απετέλεσαν το μετόχι του Περιθεωρίου με την ευρεία του έννοια, "Πόροι" και Περιθεώριο, ή παλαιό και νέο Περιθεώριο.

29. Ιωάννης Παλαιολόγος, Χρυσόβουλλο (1357), σ. 16ε.

30. Αυτόθ.

31. Αυτόθ.

32. Αυτόθ.